

Atıf (cite): Türkcan, Rabiahatun (2024). Toktogul Satılganov'un "Kerbez" ve Âşık Veysel'in "Sazıma" Şiirlerinde Ortak Unsurlar. *Kocatepe Beşeri Bilimler Dergisi*, 3 (2), 138-156. <https://doi.org/10.61694/kbbd.1576056>

Makale Türü: Araştırma Makalesi | **Paper Type:** Research Paper

Toktogul Satılganov'un "Kerbez" ve Âşık Veysel'in "Sazıma" Şiirlerinde Ortak Unsurlar

Rabiahatun TÜRKCAN¹

Toktogul Satılganov'un "Kerbez" ve Âşık Veysel'in "Sazıma" Şiirlerinde Ortak Unsurlar

Özet

Çalışmada, Sovyet Kırgız Edebiyatının ilk ozanlarından Toktogul Satılganov'un "Kerbez" şiiri ile Türk Halk Edebiyatında önemli bir yere sahip olan saz şairi Âşık Veysel'in Sazıma şiiri ortak unsurlar bakımından karşılaştırılacaktır. Her iki ozanın müzik aletlerine yükledikleri anlamlar, bu aletlerle kurdukları duygusal bağ ve yakınlık incelenecektir. Farklı kültürel ortamlarda yetişen iki ozanın, yaşamlarındaki zorlukları ve duygusal sıkıntıları, Satılganov'un kerbezi ile Veysel'in sazıyla ifade etmeleri bakımından birbirlerine benzemektedirler. Âşık Veysel, küçük yaşta hayatın zorlukları ile yüzleşmiş ve iki gözünü kaybettikten sonra sazıyla derin bir bağ kurarak onu bir sırdaş, arkadaş ve dert ortağı olarak görmüştür. Benzer şekilde, yoksulluk içinde olan ve ırgatlık yapan Satılganov da kopuzuyla dert ortağı olarak, ondan iç dünyasının tercümanını olmasını beklemiştir.

Eşya ile ünsiyet, her iki ozanın şiirlerinde kimi zaman benzerlikler gösterirken, kimi zaman tamamen farklı temalar ve imgelerle ortaya çıkmaktadır. Bu çalışma, Âşık Veysel ve Toktogul Satılganov'un eserlerinde müzik aletlerine yükledikleri derin anlamları ve kurdukları ünsiyetin yansımalarını incelemektedir.

Anahtar Sözcükler: Ünsiyet, Âşık Veysel, Toktogul Satılganov, Hikmet, Ortak Unsurlar

Common Elements in Toktogul Satılganov's "Kerbez" and Âşık Veysel's "Sazıma" Poems

Abstract

This study compares the poem "Kerbez" by Toktogul Satılganov, one of the first poets of Soviet Kyrgyz literature, with "Sazıma", a poem by Âşık Veysel, a prominent figure in Turkish Folk Literature, in terms of shared elements. The meanings attributed to musical instruments by both poets, as well as their emotional connection and intimacy with these instruments, will be analyzed. Despite originating from different cultural contexts, the two poets share similarities in how they express the hardships and emotional struggles of their lives through their respective instruments: Satılganov with his kerbez and Veysel with his saz. Âşık Veysel, having faced life's hardships at a young age and losing both of his eyes, developed a deep bond with his saz, considering it a confidant, friend, and companion in his sorrows. Similarly, Satılganov, living in poverty and working as a laborer, turned to his kopuz as a partner in distress, expecting it to articulate his inner world.

The relationship with objects, particularly musical instruments, sometimes shows similarities in the poetry of both artists, while at other times it emerges with entirely different themes and imagery. This study examines the profound meanings ascribed to musical instruments in the works of Âşık Veysel and Toktogul Satılganov and explores how their emotional connections are reflected in their poetry.

Key Words: Familiarity, Âşık Veysel, Toktogul Satılganov, Wisdom, Common Elements

¹Yüksek Lisans, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, hatuntrcn@gmail.com, 0009-0003-5452-7676

Makale Geliş Tarihi (Received): 30.10.2024 Makale Kabul Tarihi (Accepted): 23.12.2024

1. Giriş

Türklerin ulusal çalgısı olan kopuz, tarihin bilinen devirlerinden başlayarak şaman, kam, baksı gibi şahsiyetlerin ayrılmaz parçası olmuştur. Aynı zamanda kopuz, Türk kültürünün ve edebiyatının şekil almasında önemli rol oynamıştır. Geçmişten bu yana kopuz ve icracısına verilen değer, sadece İslam öncesi Türk topluluklarına özgü olmayıp, İslamiyet'in kabulünden sonra Alevî- Bektaşî inancına sahip topluluklar başta olmak üzere birçok tasavvuf gruplar dahilinde yenilenerek sürdürülmüştür. Kopuzun bir türü olarak kabul edilen sazın tarihine bakıldığında ise, kopuzun devamı niteliğinde olduğu görülür. Saz, Türk kültür ve edebiyatında önemli bir işleve sahiptir. Aşıklık geleneğinde saz ile aşık birbiriyle o kadar çok bütünleşmiştir ki, saz, aşığın sembolü haline gelerek, türkülerinin insanların hafızasına kaydedilmesinde, duyguların nesillere aktarılmasında önemli rol oynamıştır. Bu geleneğin temsilcisi olan âşıklar usta-çırak ilişkisiyle günümüze kadar taşımışlardır (Akın, 2020, s. 143-144).

Kopuz şairleri gibi saz şairleri de usta-çırak geleneği doğrultusunda yetişmiştir. Usta malı şiirler okuyan Âşık Veysel'in, ilk saz ustaları Molla Hüseyin ve Çamşılı Ali olmuştur. Onlardan ilham alarak sazını çaldığı bilinmektedir (Şimşek, 2016, s. 123). Diğer yanda ise Kırgız edebiyatının halk destanlarıyla iç içe olan ve kopuzlarla birlikte atışmalara iştirak eden Satılganov, halkın içinde söz ustası olarak kabul görmüştür. Kalık Akıyev, Osmonkul, Korgol Dosuyev, Alımkul Üsönbayev, Barpı Alıkulov, Togolok Moldo, Eşmambet Bayseitov gibi ünlü şair ve ozanlar Toktogul'dan eğitim almışlardır (Türkhan, 2014, s. 27-28). Çalışmada şiirleri incelenen her iki ozanın da usta-çırak ilişkisi içinde yetişmesi, onları birbirine yaklaştıran önemli bir unsurdur.

2. Amaç

Bu çalışmanın amacı, Toktogul Satılganov'un "Kerbez" ile Âşık Veysel'in "Sazıma" şiirlerinde kullandıkları ortak unsurlar bağlamında müzik aletleri ile kurdukları duygusal bağı, yani eşya ile kurdukları ünsiyet ve hikmet, karşılaştırmalı olarak incelemektir. Her iki ozan da farklı tarihi ve siyasi süreçleri yaşamalarına rağmen aynı kültürün mensubu olarak dönem dönem eserlerine bu süreçlerin neticeleri yansımaktadır. Ozanların müzik aletlerine yükledikleri anlamlar, bağlılıkları ve dertleşme biçimleri bu çalışmanın temel odak noktasıdır.

Çalışmada, müzik aletlerinin birer “eşya” olmaktan çıkıp, ozanların yaşamlarındaki manevi bir bağ, sırdaş, dert ortağı ve dost olarak nasıl görüldüğü açıklanmaktadır.

3. Yöntem

Bu çalışmada karşılaştırmalı edebiyat yöntemi kullanılmıştır. Şiirlerin tematik ve simgesel açıdan analiz edilmesi sürecinde, Toktogul Satılğanov'un “Kerbez” şiiri ile Âşık Veysel'in “Sazıma” şiiri incelenmiş ve her iki ozanın müzik aletlerine yüklediği anlamlar derinlemesine tahlil edilmiştir. Ozanların, eserlerinde kullandıkları doğa motifleri, kişileştirme unsurları ve müzik aletleriyle olan duygusal bağları ele alınmıştır. Ayrıca, Âşık Veysel'in Alevî-Bektaşî inanışıyla bağlantılı olarak sazına yüklediği manevi anlam ile Toktogul'un kerbezine yüklediği kültürel anlamlar karşılaştırmalı bir yaklaşımla değerlendirilmiştir.

4. Kavramsal Çerçeve

Çalışmada, “ünsiyet” ve “eşya ile ünsiyet” kavramları kuramsal bir temel oluşturmaktadır. Ünsiyet kavramı, insanın bir varlık veya nesne ile kurduğu derin manevi bağ olarak tanımlanabilir. Bu çalışmada, müzik aletleriyle kurulan bu bağın, şairlerin yaşamlarındaki yeri ve anlamı irdelenmiştir. Ayrıca “hikmet” kavramı da çalışmada önemli bir rol oynamaktadır. Hikmet, insanın varoluşsal sorularına ve yaşadığı zorluklara anlam arayışı bağlamında derin ve gizemli bir bilgiyi ifade etmektedir. Âşık Veysel ve Toktogul Satılğanov'un müzik aletleriyle kurdukları bağı, hikmet perspektifinde ele almak, bu ilişkinin sadece sanatsal değil, aynı zamanda manevi ve varoluşsal bir boyutu olduğunu ortaya koymaktadır.

Hikmet kavramı, köken olarak İbranice “hokmah” veya Süryanice “hekhmeth” kelimesinden gelmektedir. Sonrasında Arapça'ya hikma biçiminde geçtiği bilinmektedir. Hüküm, hükümet ve ihkâm gibi anlamlar taşıyan bu kelime isim ve mastar biçiminde kullanılabilir. Hikmet; halk ağzında akıl almaz olan, Allah'ın bileceği iş olarak bilinmektedir. Ayrıca hikmet kavramının “eşyanın hakikatini bilme” şeklinde bir tanımı da bulunmaktadır (Önal, 2007, s. 115).

Akın'a göre, “insan-ı kâmil” şahsiyetlerden biri olan Âşık Veysel, eşyayı konuşTURarak, eşyadan aldığı “hikmet fısıltıları”ni bizlere bildirmekte ve saziyle olan diyalogunda bize bir dut dalının (bir dut dalı iken bilmezdin sazi) saz hâline dönüşme sürecini anlatmaktadır. Mevlana'nın sazlıktan ney hâline giden yolculukta kamışın oluş sürecinden bahsetmesi de buna benzer bir durumu akla getirmektedir (2023, s. 63).

Ünsiyet sözcüğü Türkçe sözlükte, “alışkanlık, yakınlık kurma, samimi olma, içtenlik” anlamlarına gelmektedir (TDK, 2023). Arapça kökenli “uns” sözcüğünden türetilen bu kelime, Türkçe’ de ünsiyet biçiminde kullanılmaktadır (Kökver, 2018, s. 49). Hikmet, insanların arasında duygusal bağları ve samimiyeti kuvvetlendiren bir anlam taşımaktadır.

Çalışmada yapılan karşılaştırma, her iki çalgı aletindeki hikmet fısıltılarını duyan iki ozanın bu fısıltıların söylediklerinin karşılaştırılması şeklinde dikkatlere sunulmaktadır. Ozanların eşya ile ünsiyet kurlmaları, insandan ziyade cansız bir varlıkla konuşmaları, dertlerini bir saza, kopuza, dolaba veya başka bir eşyaya anlatmaları bir hikmet göstergesidir.

Sonuç olarak, eşya ile kurulan ünsiyetin hikmeti, insanların çevreleriyle olan etkileşimini anlamamıza ve bu etkileşimin insan hayatındaki önemini kavramamıza yardımcı olan bir kavramdır. Veysel ve Toktogul’un sazına, kopuzuna derdini açması, arkadaş görmesi de bir hikmet belirtisidir. İki ozan da kendilerine dost olarak gördükleri saz aletleri ile iç dünyalarında yaşadıkları duygularını, dertlerini dışa yansıtmaktadırlar.

5. Bulgular

Eşya ile kurulan bağın, Âşık Veysel’de sazıyla dertleşmesi sonucunda ortaya çıkan hikmet ilişkisi, Toktogul’da ise, kopuzuyla kurduğu ünsiyet sonucu meydana gelen eşya ile diyalog, çalışmanın veri kısmını oluşturmaktadır. Bütün bunların neticesinde, her iki diyalogun şekli ve içeriği ortaya konulacaktır.

6. Âşık Veysel’in Sazıma ve Toktogul Satılganov’un Kerbezime Şiirlerinin Ortak Unsurlar Bakımından İncelenmesi

6.1. Bülbül

Kırgızların meşhur halk ozanı (tökmö akın) olarak bilinen Toktogul, tökmö akın geleneğinin bir gereği olarak, şiirlerini kopuzuyla terennüm etmektedir. Ozan, “mukam-mukam sayragan” dizesinde, kerbezinin bir ahenk ve düzen içerisinde çaldığını belirtmektedir. Bir diğer dizede ise, kerbezinin sesini bülbül sesine benzetmektedir.

Mukam-mukam sayragan

Ahenkli (makamlı) çalan

Bulbul Tokoñ kerbezi.

Bülbül Tokon’un kerbezi.

Türklerin buldukları kültür coğrafyasında yaşayan hayvanlar arasında kuşların farklı ve kıymetli bir yeri vardır. Türkler, İslam öncesi kuş inanışlarını İslami anlatımlarla

zenginleştirerek bu inanışlardan yararlanmışlardır. Mimariden halk oyunlarına, kıyafetlerinden mezar taşlarına, deyim ve atasözlerinden sözlü ve yazılı edebiyat ürünlerine kadar kültürün her alanında kuşlardan ilham almışlardır (Ceylan, 2003, s. 36).

Türk halk edebiyatında bülbül; ötüşleri ile ağlayan, sevgilisinin güzelliklerini ifade eden, ona aşk sözleri söyleyen bir aşığın simgesidir. Ötüşünün zarafetinden dolayı ilkçağlardan itibaren insanların arasında özel bir konuma sahip olmuştur. Halk edebiyatında serbest bir hayal gücü ile ele alınan bülbül, şairler arasında bir sembol olarak kullanılmıştır (Artun, 2014, s. 106-107).

Bahçede dut iken bilmezдің sazı

Bülbül konar mıydı dalına bazı

Hangi kuştan aldın sen bu avazı

Söyle doğrusunu gel inkâr etme (Veysel, 2007, s. 10).

Bu dörtlükte Veysel, dertlerine ortak olduğunu düşündüğü sazının, bir dut ağacı olduğunu ifade etmektedir. Sazın oluşum sürecinde en çok “dut, kestane, maun ve ladin” ağaçlarının tercih edildiği göz önüne alındığında, Veysel’in saza atfettiği anlam aralığını artırmak amacıyla dut ağacı ile bülbül arasındaki ilişkiye değinmesi bilinçli bir seçimdir (Aksoy, 2023, s. 820). Ozan, sazdan çıkan sesin, bülbül gibi hoş tınılara sahip bir kuştan alındığını vurgulamaktadır. Bu bağlamda, bülbüle ve onun hikayesine atıf yapmaktadır.

Türk edebiyatında âşık ile maşuk arasındaki bağ gül ile bülbül metaforları aracılığıyla ifade edilmektedir. Benzer şekilde, “Bülbül konar mıydı dalına bazı” dizisinde, sazın güzel sesinin, âşıklığın sembolü olarak kabul edilen bülbülden ilham aldığına vurgu yapılmaktadır. Bir diğer dizide ise Veysel, sazına “Söyle doğrusunu gel inkâr etme” ifadesiyle bülbülün avazı nereden aldığını unutmamasına dikkat çekmektedir. Ayrıca sazına cevabını bildiği soruları sormasıyla sazının sesinin güzel olduğuna çağrı yapmaktadır.

6.2. Turna

Veysel şiirindeki başka bir dizide sazının sesini turna kuşunun sesine benzetmekte ve sazından çıkan nağmeleri turna kuşuna atfederek bir kişileştirme de yapmaktadır. Daha çok Alevi-Bektaşî inancında, divan edebiyatında ve halk edebiyatında çok kez zikredilen turna kuşu, Veysel’in “Sazıma” şiirinde de yer almaktadır.

Sazım bu sesleri turnadan m'aldın (Veysel, 2007, s. 10).

Turna, fiziksel özellikleri bakımından zarif bir göçmen kuştur. Parlak ve güzel gözleri, uzun bacakları ve zarif boynu ile dikkat çekmektedir. Suya olan ilgisiyle bilinen bu kuşun, başının arka kısmında geriye doğru sarkan bir zülfü bulunmaktadır. Baş, kanatlarının uç kısımları ve boynunun bir bölümü siyah renkteyken, kanatları mavi, kırmızı ve yeşil tüylere sahiptir. (Özçelik, 2023, s. 1079). Türk mitolojisinde turnaların, haber getirip götürdüğüne inanılmakta ve bu özelliklerinde dolayı “Tanrının elçisi” olarak kabul bilinmektedir. Anadolu’da gelişen Türk halk şiirinde, bu unsurlar genellikle habercilik yönüyle ele alınmaktadır (Ögel, 1995, s. 553).

Turna, şiirlerde yalnızca haber taşıyan bir kuş olarak değil, aynı zamanda kendisine haber sorulan, dertleşilen bir dost gibi yer almaktadır. Uzaklardan ya da sevgiliden haber getiren bir elçi olarak tasvir edilmektedir (Demirdağ, 2017, s. 4). Sazın da böyle bir işlevi söz konusudur. Saz; çalındığı zaman bir söz söyler ve haberin ulaşacağı yere bir mesaj göndermektedir. Veysel sazında sevgiliye olan hasreti ve ayrılığı terennüm ettiği için bu motifle bir bağlantı kurmaktadır.

Toktogul’un şiirinde Veysel’in eserinde olduğu gibi inanışa dayalı herhangi bir benzetme yer almamaktadır. Âşık Veysel’in tasavvufi olarak bağlı olduğu Alevî-Bektaşî inancı nedeniyle turna ile ilgili bir inanışının varlığı söz konusudur.

6.3. Sazın Teli

Âşık Veysel eserlerinde halk şiirinde sık görülen, aşk, ayrılık, tabiat sevgisi ve ölüm gibi konuları işlemektedir. “Pençe vurup sarı teli sızlatma” ifadesinde Veysel, “pençe” kavramını hem el ile saz çalmaya bir göndermede bulunmak hem de “Pençe-i Ali Aba”ya işaret etmek amacıyla kullanmaktadır. Alevi inanç sisteminde Ehlibeyt, “Pençe-i Ali Aba” olarak adlandırılmakta ve bu beş ulu şahsın kutsallığı, inanç sistemi içinde en üst mertebede yer almaktadır (Korkmaz, 2005, s. 555).

Pençe vurup sarı teli sızlatma (Veysel, 2007, s.10).

Dörtlükte yer alan “sarı tel” sazın kendisidir. Âşık Veysel’in yaşadığı dönemde, bağlama teli olarak kullanılan pirinç teller, renginden ötürü halk arasında “sarı tel” olarak adlandırılmaktaydı. Bağlamada tarihsel olarak önce at kılı ve bağırsak teli, ardından bakır tel, teknolojinin

ilerlemesiyle ise çelik tel yaygın şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Bu dönüşüm sürecinde, pirinç teller de bir dönem “sarı tel” adıyla bağlama telleri arasında yer almıştır. Ancak bu tel uzun süre dayanmaması sebebiyle yerini çelik tele bırakmıştır (MEB, 2011, s. 23). Veysel, sarı telin hassas yapısını bildiği için bu tele sahip olan sazın pençe tekniğiyle çalınmasının uygun olmadığını vurgulamaktadır.

Karagay komuz baltalap,

Ormanda kopuz çalarak,

Çapkandagı kerbezim,

At koşturduğunda Kerbezim

Komuzuma temir zım

Kopuzuma demir tel

Takkandagı kerbezim.

Taktığımda kerbezim.

Toktogul Satılganov ise “komuz” isimli geleneksel Kırgız müzik enstrümanına duyduğu sevgi ve bağlılığı ifade etmek için çeşitli motifler kullanmaktadır. Özellikle “komuzuma temir zım takkandagı kerbezim” ifadesinde ozan, kopuzun değerli bir araç olduğunu ve ona özen gösterilmesi gerektiğini vurgularken, “takkandagı kerbezim” ifadesiyle, kopuzunu tanıtmaktadır. Demirden tel, kopuzun sağlamlığını ve dolayısıyla ondan çıkan sözün de sağlam olacağını belirtmektedir. Ozan, kopuzun kıymetini ve onunla gurur duyulması gerektiğini de belirtmektedir. Ayrıca, “karagay komuz baltalap” ifadesiyle, müziğin doğadan ilham aldığı ve insanların doğayla olan bağlarını yansıtmaktadır. Bu motifler, Kırgız kültüründe önemli olan doğa, müzik ve gelenek gibi temalara odaklanarak, derin bir duygu ve anlam katmaktadır.

Türk âşıklık geleneğinde tel önem arz ederken Kırgız geleneğinde kopuzun farklı şekillerinin olması tel’e verilen önemi zayıflatmaktadır. Kopuzun tellerinin demirden yapılması, dayanıklılığı ve sürekliliği temsil etmektedir.

6.4. Doğa ve Bal

Âşık Veysel bu dizelerinde çalgısıyla arasındaki bağa dikkat çekmektedir. Biten eserlerin sazı ile ortak yönleri olduğunu ifade ederek, bu ürünleri bala benzetmektedir. Ayrıca Âşık Veysel, sazına nereden gelip nereye gittiğini unutmamasını, bu yolculuğu mümkün kılanları asla unutmamasını öğütler. Sonuç olarak baba ve usta imajını öne çıkarmaktadır (Özdemir, 2019, s. 189). Böylece sadık olduğunu vurgulamaktadır.

Sen petek misali Veysel de arı

İnleşir beraber yapardık balı

Ben bir insanoğlu sen bir dut dalı (Veysel, 2007, s. 10)

Veysel, insanın doğasıyla tabiat arasındaki bağı metaforlarla anlatmaktadır. Şiirin bu dizelerinde sazın peteğe, kendisinin ise arıya benzetilmesi, âşığın ancak sazıyla birlikte değerli hâle geleceğine dair bir vurgu yapılmaktadır. Arı, üretkenlik ve emekle ilişkili bir simge olarak, peteklerde şekillenen ve değer bulan balı üretmektedir. Bu dizelerde arı ile petek sembolleri üzerinden ve bala dönüştürülen, yani Yunus Emre'nin, "Söz ola agulu aşı balıla yağ ide bir söz" ifadesiyle paralellik kurularak sözü bal eyleyen bir birliktelik söz konusudur. "Ben bir insanoğlu sen bir dut dalı" dizesinde ozan, sazın asli kaynağı olan dut ağacına bir gönderme yaparak, insanın kökenini ve doğayla olan bağı unutmaması gerektiğine dikkat çekmektedir. Bu dize, insanın doğal kökenlerinden uzaklaşmaması ve bu kökeni hatırlayarak yaşamını sürdürmesi gerektiğini vurgulayan bir anlam taşımaktadır.

Eki kabat kıl arkan

İki sıra kalın ip

Elik surdun kermesi,

Boz ceylanın bağı,

El içinde sayratkan

Halk içinde çalan

Esil Tokoş kerbezi.

Zavallı Toko'nun kerbezi.

Toktogul Satılğanov bu dizelerde, genellikle doğa ile insanın arasındaki bağı, insanın iç dünyasındaki derinlikleri ve yaşamın anlamını ele almaktadır. Satılğanov'un eserlerinde sıklıkla görülen motiflerden biri de doğa ve insanın etkileşimidir. Bu dizelerde de aynı temaların işlendiği görülmektedir. "Eki kabat kıl arkan" dizesinde doğayla insanın iç dünyası arasında bir ağırlığa işaret etmektedir. Bir kişinin arkada taşıdığı veya belinde bulundurduğu bir yükü tanımlamaktadır. Ozanın, bir zorluk ya da yükü taşıma fikrini vurgulamaktadır.

"Elik surdun kermesi" dizesindeki "elik" kelimesi genellikle "beyaz, saf" anlamında kullanılmakta fakat burada bir hayvan adı biçiminde kullanılmaktadır. "Boz ceylanın bağı" ise doğal bir canlıyı, bir tür ceylanı anlatan bir imgedir. Bu dizelerde, bir tür özgürlük veya vahşi doğa unsuru işleniyor gibi görünüyor. Ozan "bağ" ifadesi ile ceylanın özgürlüğünü kaybetmesi veya bağlanmasına dikkat çekmektedir.

“Halk içinde çalan” ifadesinde ise ozan, bir alt dizede belirtilen müzik aletine vurgu yapmaktadır. Toktogul, “Zavallı Toko’nun kerbezi” dizesinde sanatçının toplumdaki yalnızlığı, değer görmeyen çabalarını ve halktan kopuk yaşamına gönderme yapmaktadır. “Zavallı” sıfatıyla, sanatçının acizliği değil, toplumun sanatçıya hak ettiği değeri vermemesinden bahsedilmektedir.

6.5. Öğüt

Âşık Veysel’in şiirlerinin genel teması “hatırlanmak, hatırdakalmak” olduğu söylenebilmektedir (Aksoy, 2023, s. 820). Veysel, incelenen şiirinde sazıyla güçlü bir dostluk bağı kurduğunu, mutluluklarını ve acılarını onunla paylaştığını ifade ederek, sazından kendisini unutmamasını istemektedir.

Ben gidersem sazım sen kal bu dünyada

Gizli sırlarımı aşıkâr etme

Ben babamı sen ustanı unutma (Veysel, 2007, s. 10)

“Ben babamı sen ustanı unutma” ifadesi, Veysel’in vefaya verdiği önemi bir kez daha ortaya koymaktadır. Bu dizede, sevdiklerinden vefa görmek isteyen Veysel, aynı zamanda kendisinin de bu erdeme bağlı kaldığını belirtmekte ve âşıklığa adım atmasında önemli bir rol oynayan babasını unutmadığını dile getirmektedir. Hayatı zorluklarla geçen, özellikle ilk eşinin terk etmesi nedeniyle derin bir üzüntü yaşayan Âşık Veysel için vefa, temel bir erdemdir. Şiirlerinde vefa temasını sıklıkla işleyen Veysel, insanlara vefasız olmamaları gerektiğini hatırlatmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, onun şiirlerinde vefa, yalnızca bir duygu değil, yaşadığı zorlukların ve hayatının izlerinin bir yansımasıdır (Gedik, 2020, s. 204).

Âşık Veysel’in, kendisi hayata gözlerini yummuş olsa dahi sazının bu dünyada varlığını sürdürmesini arzuladığı anlaşılmaktadır. Bu ifadeler, aynı zamanda, ozanın hayattayken dile getiremediği duygular ve düşünceler ile söyleyecek daha çok sözünün olduğuna işaret etmektedir. Bu bağlamda, Veysel, sazını yalnızca bir müzik aleti olarak değil, kendi duygu ve düşüncelerinin bir devamı, bir mirası olarak görmektedir.

Veysel’de görülen öğüt verme, kopuz şairi Toktogul’un mısralarında hiç rastlanmamaktadır. Toktogul Kerbez şiirinde daha çok yaşadığı dönemdeki siyasi durumların bahsini kaleme almaktadır.

6.6. Hayatın Geçiciliği

Âşık Veysel ve Toktogul Satılğanov, hayatın geçiciliğini hem bir hüznün kaynağı hem de bir farkındalık unsuru olarak ele almaktadır. Her iki ozanın da bu geçicilik düşüncesini, yaşamın faniliğini bilgelikle kabul ederek, insanlığa hem bir hatırlatma hem de bir teselli sunmaktadır.

Tolkun çaşın ötkön soñ,	Dalgalı gençlikten sonra
Tolgonup kaytıp kelbespi!	Geri dönüp gelmez mi!
Tobuñdan ketsem, aman bol,	Peşinden gitsem, esen kal,
Tolgon kırgız cergesi.	Dönünce Kırgız toprağına.

Satılğanov bu dizelerde, yaşamın geçiciliğini, gençlik döneminin hızla gelip geçtiğini ve bir daha geri dönmediği gerçeği ele almaktadır. Şair, gençliğin “dalgalı” ve “hareketli” zamanlarını bir metafor olarak kullanarak, bu dönemin enerjik ve coşkulu özelliklerine vurgu yapmaktadır. Ancak zamanın ilerlemesiyle birlikte bu hareketli dönemin sona ereceğini ve bir daha geri gelmeyeceğini ifade etmektedir. Satılğanov’un bir diğer bölümde ise gençliğin sona erip, yaşlanmaya başladığında da kopuzunu yanında istemektedir.

Bu dizede, Toktogul Satılğanov, “ötkön” ve “kayıp kelbespi” gibi ifadeler, geri dönüşü olmayan geçmiş zamanın bir izlenimi ve özlemin gücünü vurgulamaktadır. “Tobuñdan ketsem, aman bol” ifadesi ise sevdiği kişiye olan bağlılığını ve ondan ayrılmak istemediğini belirtmektedir.

Ay geçer yıl geçer uzarsa ara

Giyin kara libas yaslan duvara (Veysel, 2007, s. 10)

“Ay geçer yıl geçer uzarsa ara” dizesi zamanın geçişini vurgularken, “Giyin kara libas yaslan duvara” ifadesi ölümü ve kasveti çağrıştırmaktadır. Siyah elbiseler genel olarak cenazelerde giyilen kıyafet olarak bilindiğinden bu terim ölümle ilişkilendirilmektedir. Duvara yaslanmak, kişinin yas sürecindeki hüznü tavrını anlatmaktadır. Bu temalar her ne kadar ölümü, insan yaşamının kaçınılmaz sonunu ve zamanın insanlar üzerindeki etkilerini konu alsada daha çok üzüntü ve melankoliyi yansıtmaktadır.

6.7. Vasiyet Etme

Âşık şiirinde vasiyet türünün bazen doğrudan örnekleri sunulmakta, bazen de tür adı verilmeden vasiyet unsurları şiirin içinde gizlenmektedir. Âşık Veysel'in "Sazıma" şiiri bu bağlamda sunulan örneklerden biridir. Şiirine "Ben gidersem sazım sen kal dünyada" sözleriyle başlayan Veysel, ölümünden sonra yapmak istediklerini çalgısına miras bıraktığı, çalgısını bir insanla konuşuyormuşçasına kişileştirdiği ve ona vasiyette bulunduğu görülmektedir.

Ben gidersem sazım sen kal dünyada

Gizli sırlarımı âşikâr etme (Veysel, 2007, s. 10)

Aynı zamanda bu dizeleriyle Âşık Veysel, ölümü ve ardında bırakacağı mirası anlatmaktadır. Kendisi öldüğünde sazının dünyada kalmasını, yani şiirlerinin ve sanatının yaşamaya devam etmesini istediğini belirtmektedir. "Gizli sırlarımı âşikâr etme" dizesinde ise, sazı, O'nun her zaman yanındadır ve bütün mahremiyetini ve yaşadıklarını bilmektedir. Eşyanın dile gelerek, belki de kendisinden sonra onu eline alana sırlarını açabileceği kaygısıyla bu uyarıda bulunmaktadır. Âşık Veysel'in eserleri genellikle doğa, aşk, insanlık ve yaşamın geçici doğası gibi evrensel konuları işler ve bu dize de onun bu temaları ele alma tarzını yansıtır. Toktogul Satılganov'un şiirinde ise, bir vasiyet etme söz konusu değildir. Onun daha çok bir pişmanlık duygusu ile şiirini ele aldığı görülmektedir.

Gizli dertlerimi sana anlattım

Çalıştım sesimi sesine kattım

Bebe gibi kollarımda yaylattım

Hayali hatır et beni unutma (Veysel, 2007, s. 10)

Âşık Veysel'in bu dizesiyle iletmek istediği şey duygusal bağ kurmaktır. "Gizli dertlerimi sana anlattım" ifadesiyle, içindeki sıkıntıları bir başkasıyla paylaşmanın rahatlatıcı etkisine değinmektedir. Veysel'in sıkıntısını paylaştığı sazını "sırdaş" sıfatında gördüğü anlaşılmaktadır.

Türkçe sözlükte sırdaş birinin sırrını bilecek kadar ona yakın olan kimse; can kulağı, mahrem olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2023). Ozan, "Çalıştım sesimi sesine kattım" ifadesinde ise, karşılıklı anlayış ve iletişimin önemine vurgu yapmaktadır. "Bebe gibi kollarımda yaylattım" dizesindeyse, sevilen birinin kucaklayıcı ve koruyucu varlığının güven hissi verdiği

ifade etmektedir. Son olarak, “Hayali hatır et beni unutma” dizesinde ise, sevginin ve bağlılığın unutulmamasını, hatırlanmasını dile getirmektedir. Bu dizede Âşık Veysel, sevgi, anlayış ve bağlılık gibi insan ilişkilerinin temel unsurlarına vurgu yapmaktadır.

Artıma kolum çincırlap

Arkama elimi bağlayarak

Baylaganda kerbezim

Bir araya getirdiğinde kerbezim.

Aman bol kırgız elim»— dep,

“Affet Kırgız halkım” diye,

Sayraganda kerbezim.

Çaldığında kerbezim

Toktogul Satılğanov'un bu dizede kullandığı motifler, Veysel'in vasiyet etmesi gibi değil, halkına olan bağlılığına dayanan bir durumu temsil etmektedir. “Aman bol kırgız elim” dizesinde “kırgız” kelimesi, muhtemelen etnik kökeni veya bir kimliği yansıtmaktadır. Bu da ozanın kökenine ve kültürel ilişkilerine atıfta bulunur. “Elim” ifadesi, aidiyet, bağlılık ve şahsi kimlik duygusunu yansıtır. Halkına duyduğu bir mahcubiyetin, pişmanlığı vurgulamaktadır.

7. Sonuç

İncelenen iki şiirde, tabiat ve saz arasındaki ilişki ön plana çıkmaktadır. Toktogul Satılğanov'un şiirinde “kerbez” isimli kopuzunun estetikliği ve sanatsal özellikleri ifade edilirken, Âşık Veysel'in şiirinde ise sazın çıkardığı seslerin; doğadan vürut eden tabii sesler olarak verdiği ilham vurgulanmaktadır.

Bülbül motifi, her iki ozanda da bulunmaktadır. Toktogul, kopuzunun sesini bülbülün etkileyici ötüşüne benzeterek, bu müzik aletini halkıyla olan bağının bir sembolü olarak kullanmaktadır. Kopuzunun “bülbül gibi şakıması,” halkın duygularını, acılarını ve umutlarını dile getiren bir araç olarak algılanmasını sağlamaktadır. Benzer şekilde, Âşık Veysel, sazını bülbül motifiyle ilişkilendirerek onun sesini insan ruhuna hitap eden bir dostun sesi olarak betimlemektedir. Sazının “bülbül gibi ötmesi” onun duygusal bir paylaşım ve iç dünyasını ifade etme aracı olmaktadır. Bu bağlamda, her iki ozanın da müzik aletlerini bülbül motifi ile ilişkilendirmesi, bu aletlere yüklenen sembolik anlamın ortak bir noktası olarak değerlendirilmektedir. Toktogul, kopuzunun sesi aracılığıyla halkıyla bütünleşirken, Veysel, sazını kişisel duygularını dile getiren bir sırdaş olarak görmektedir. Böylelikle, bülbül motifi,

her iki ozanın da müzik aletleriyle kurdukları bağın estetik ve manevi boyutunu derinleştiren bir metafor olarak işlev görmektedir.

Toktogul Satılğanov, kopuzunun sesini bülbül motifine benzetirken, Âşık Veysel ise sazının sesini bülbül metaforu üzerinden ifade etmektedir. Ancak Veysel, sazının bülbül gibi ah etmeyişini vurgulayarak onu kendisine bir dost olarak kabul eder. Öte yandan, Toktogul, kopuzunun halkla bütünleşen yönüne dikkat çeker ve onun bülbül gibi şakıyan tınısını öne çıkarır. Her iki sanatçı da çalgılarını, insana ve topluma dair anlamlar yükleyerek sanatlarının merkezine yerleştirmektedir.

Âşık Veysel, acılarını ve duygularını sazı aracılığıyla dile getirerek onu bir sırdaş ve duygu paylaşımının aracı olarak görmektedir. Toktogul ise kopuzunu, halkın toplumsal sorunlarını ve ortak sıkıntılarını ifade etmek için bir araç olarak kullanmaktadır. Veysel'in sazıyla kurduğu bireysel bağ, içsel bir anlatım aracı niteliği taşıırken, Toktogul'un kopuzu, toplumsal mesajların ve halkın sesi olmanın bir simgesidir. Bu yönleriyle her iki sanatçı da çalgı aletlerini sadece bir müzik aracı olarak değil, duygu ve düşüncelerini aktaran bir iletişim unsuru olarak değerlendirmektedir.

Âşık Veysel'in sazına yönelişi, onu bir hayat arkadaşı olarak görmesinden kaynaklanan ve dertlerine sırdaş olabileceğini düşündüğü içindir. Onun bu muhabbeti, kendi içine dönük olmasından kaynaklı olmaktadır. O daha çok şahsi olan dertlerini dile getirerek sazını bir arkadaş, derdini döktüğü bir yoldaş görmektedir. Toktogul ise halkının derdiyle dertlenen, halkını ve ailesini düşünen, onların iyiliğini isteyen ve bu durumu da üzüntüyle dile getiren bir ozan olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bülbül motifi hem halk edebiyatında hem de divan edebiyatında sıkça kullanılan ortak bir tema olarak öne çıkmaktadır. Bu nedenle, her iki ozanın da çaldıkları müzik aletlerine atıfta bulunurken bülbül motifini kullanması doğal bir tercih olarak değerlendirilmektedir. Türk halk edebiyatında, ozanların sıkça başvurduğu bu motif, özellikle özlem, hüznün ve ayrılık gibi duyguları ifade etmek için kullanılmaktadır. Âşık Veysel'in yanı sıra Karacaoğlan'ın duygusal temalı şiirlerinde, Âşık Mahzuni Şerif'in eserlerinde, divan edebiyatında ise Yunus Emre'nin Divan'ında ve Mevlana'nın Mesnevi'sinde bülbül motifine farklı bağlamlarda yer verilmektedir.

Kırgız edebiyatında ise Toktogul Satılganov'un şiiri başta olmak üzere Aalı Tokombayev'in Küün'ün Sırrı hikayesinde, Coomart Bökönbayev'in Satılganov'un hayatını ele aldığı Koomuz Küüsü isimli eserinde, Kasım Kaimov'un Atay isimli romanında kopuza olan kıymeti vurgular. Bu eserlerin incelenmesi de ayrıca bir çalışma konusu olabilir.

Toktogul Satılganov ve Âşık Veysel, çalgı aletlerine ilişkin betimlemelerinde, kullandıkları ifadelerle farklı anlam dünyalarını yansıtmaktadırlar. Toktogul, kerbezini “bülbul” olarak adlandırırken, bu ifadeyle kopuzunun estetikliğini ön plana çıkarmaktadır. Buna karşılık, Âşık Veysel sazını “garip bülbul” biçiminde değerlendirerek hem sazıyla kurduğu duygusal bağı hem de sazın kederli bir dost gibi ona eşlik etme işlevini vurgulamaktadır.

Ayrıca, her iki ozanın “tel” metaforuna yüklediği anlamlar da farklıdır. Veysel'in “sarı tel” ifadesi, sazının narinliğini, zarif yapısını ve duygu yüklü ezgiler üretme kapasitesini işaret ederken; Satılganov'un “demir tel” betimlemesi, kopuzunun sağlamlığına, dayanıklılığına ve güçlü karakterine dikkat çekmektedir. Bu farklılıklar, iki sanatçının çalgı aletleriyle kurduğu ilişkinin niteliğini ve bu aletlere yükledikleri sembolik anlamları yansıtarak, bireysel ve kültürel yaklaşım farklılıklarını ortaya koymaktadır.

Şiirlerde özlem ve üzüntü temaları daha baskındır. Satılganov'un şiiri doğanın ve sazın güzelliğinin hatırlattığı geçmişe duyulan özlemi, Veysel'in şiiri ise sazla yapılan ezgilere eşlik eden hüznü ifade etmektedir.

Toktogul Satılganov şiirlerinde çoğunlukla siyasi ve sosyal alanlarla ilgili kelimeler kullanmıştır. Bunlardan baskı rejiminin zorluklarının ve zulmünün “el, manap, dusman, aydoo” gibi kelimelerle ifade edildiği sonucuna varılmaktadır. Aynı zamanda ozanın sürekli olarak sevgisini dile getirdiği de görülmektedir. Şiirlerinde ülkesini ve halkını anlatmaktadır. Veysel ise, “gizli sırlarım, gizli dertlerim” biçimindeki ifadeleriyle daha çok içine dönük, kişisel problemlerini anlatan sözcüklere yer vermektedir.

Karşılaştırılan iki ozanın eserlerinde, her ikisinin de kendi kültürel ve coğrafi bağlamlarından etkilendiği tespit edilmiştir. Satılganov şiirinde, Türkistan'ın dağ, göl vb. yapısını tasvir ederken, Veysel, Anadolu'nun özgün kültüründen ve hayat tarzından izler taşımaktadır. Toktogul, ısıklı köle, tanrı dağı vb. ifadeleri kullanarak, Türkistan coğrafyasının bellek mekânlarını betimlemektedir.

Toktogul Satılganov'un "Kerbez" şiiri ile Âşık Veysel'in "Sazıma" şiirlerinde eşya ile kurulan ünsiyetin farklı şekillerde ifade edildiği görülmektedir. Her iki ozan da yaşamlarında karşılaştıkları zorlukları ve içsel dünyalarındaki duygusal bağları müzik aletleriyle olan ilişkileri üzerinden aktarmaktadır. Toktogul Satılganov, Kırgız halk müziğinin önemli bir simgesi olan kopuzunu (kerbez) halkına ve yaşamına dair duygu ve düşüncelerini ifade etmek için kullanırken, Âşık Veysel sazı ile benzer bir ilişki kurmaktadır. Veysel, sazını sırdaş ve dert ortağı olarak görmüş, ona duygusal derinlikte bir dostluk ve ünsiyet (bağlılık) geliştirmektedir. Bu iki ozan, müzik aletleri aracılığıyla kendi dünyalarındaki yalnızlıklarını, acılarını ve sevinçlerini dile getirmektedir.

Her iki eserde de "bülbul" ve "turna" gibi doğa motifleri kullanılarak, müzik aletlerine yüklenen anlam derinleştirilmektedir. Bülbul motifinin, Âşık Veysel'de sevgiliye hasret ve ayrılığı, Toktogul'da ise doğanın uyumunu simgelemesi dikkat çekicidir. Âşık Veysel'in sazına dair hissettiği derin bağlılık, nasihat ve vasiyet unsurlarıyla birleşirken, Toktogul Satılganov'da bu bağ daha çok halkına yönelik bir sorumluluk ve sadakat duygusu ile şekillenmektedir.

Âşık Veysel ve Toktogul Satılganov'un müzik aletleriyle kurdukları bağ, onların yalnızca bir müzisyen olarak değil, halk ozanı olarak toplumlarıyla derin bir ilişki kurmalarını sağlamaktadır. Her iki ozan da eserlerinde eşya ile ünsiyeti, yani müzik aletleriyle duygusal bir bağ geliştirmiş ve bu bağı şiirlerine yansıtmaktadırlar. Veysel için saz, sadece bir müzik aleti değil, aynı zamanda hayatının bir parçası, sırdaşı ve duygu dünyasının en güçlü dışavurumu olmaktadır. Benzer şekilde, Toktogul da kerbeziyle (komuz) bir dostluk bağı kurmakta ve onun aracılığıyla yaşamını anlamlandırmaktadır.

Âşık Veysel'in "Sazıma" şiirinde sazına verdiği anlamın, insan ilişkilerine olan benzerliği ve bir dost gibi görülmesi, tasavvufi inanışlarla da örtüşmektedir. Bu açıdan bakıldığında, sazın insanın iç dünyasını yansıtan bir araç olarak ele alınması, ona yüklenen değeri artırmaktadır. Toktogul Satılganov ise, yaşadığı zorlukları kerbezine dökerek onu bir arkadaş ve sırdaş gibi konumlandırmakta, kopuzu üzerinden halkına olan duygularını ve yaşam mücadelesini dile getirmektedir. Her iki ozanın da müzik aletlerine yükledikleri anlamların benzerliği, farklı siyasi ve tarihi dönemlerde yetişmelerine rağmen yaşamlarındaki ortak noktaları yansıtmaktadır.

Toktogul Satılğanov ve Âşık Veysel'in şiirlerinde eşya ile kurulan ünsiyet; iki ozanın da yaşamlarında önemli bir yer tutmaktadır. Her iki ozan da yaşadıkları zorluklar karşısında duygularını, müzik aletleri aracılığıyla ifade etmiş ve bu aletlerle duygusal bir bağ oluşturmuştur. Toktogul'un kerbezi ile olan ilişkisi, Kırgız halkı için bir sembol haline gelmiş ve halkına olan sevgisini bu bağ üzerinden aktarmaktadır. Âşık Veysel ise sazına olan bağlılığını, onun bir dost ve sırdaş olarak görmesiyle derinleştirmektedir. Şiirlerinde sazına hitap ederek dertleşen Veysel, onu hayatındaki zorlukların en büyük tanığı olarak değerlendirmektedir.

Her iki ozanın eserlerinde yer alan bülbül ve turna gibi doğa motifleri hem Türk edebiyatının hem de Kırgız halk edebiyatının derin anlamlar taşıyan sembollerini temsil etmektedir. Âşık Veysel'in turna motifini Alevî-Bektaşî inancıyla ilişkilendirerek kullanması, saziyle kurduğu bağa manevi bir derinlik kazandırmaktadır. Toktogul Satılğanov'un kerbezi ise, daha çok bir halk sembolü ve toplumsal dayanışmayı simgeleyen bir araç olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, eşya ile kurulan duygusal bağların halk şiirindeki önemi dikkat çekmekte; bu bağların, bireyin iç dünyasındaki karmaşık duyguların ifade edilmesinde işlevsel bir rol üstlendiği görülmektedir.

Sonuç olarak, eşya ile kurulan ünsiyetin hikmeti, insanların çevreleriyle olan etkileşimlerini anlamaya ve bu etkileşimin insan hayatındaki önemini kavramaya yardımcı olan bir kavram olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla her iki ozanın da müzik aletlerine duydukları bağlılık, iç dünyalarını dışa vurmalarının bir aracı olarak önemli bir yer tutmaktadır. Âşık Veysel'in sazına sıkıntılarını anlatması, Toktogul Satılğanov'un kerbezine kendilerine dost olarak gördükleri saz ve kopuzunu, yalnızca birer müzik aleti olmanın ötesinde, bu ozanların iç dünyalarının somut birer yansıması haline gelmektedir. Toktogul, kopuzuna derdini açarak yalnızlık ve acıyı dile getirirken, Veysel de sazına kendisini arkadaş olarak kabul edip, duygularını dışa vurmaktadır. Bu durum, eşya ile kurulan ünsiyetin, insanların içsel dünyaları ile dış dünyaları arasındaki etkileşimi nasıl somutlaştırdığını ve sanat aracılığıyla bu etkileşimi nasıl ifade ettiklerini gösteren bir örnektir. Toktogul ve Veysel'in şiirlerinde ve müziklerinde eşya ile kurulan bu bağ, halklarına duydukları sevgiyi, acıyı ve yaşamın zorluklarını aktarma biçiminde önemli bir yer tutmaktadır.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu makale için etik kurul izni alınmasına gerek yoktur. Araştırma ve yayın etiğine uygun hareket edilmiştir.

Yazarların Makaleye Olan Katkıları

Makale tek yazarlıdır.

Destek Beyanı

Araştırma herhangi bir kurum veya kuruluş tarafından desteklenmemiştir.

Çıkar Beyanı

Makale tek yazarlıdır. Herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Kaynaklar

- Akın, B. (2020). Kopuzdan Telli Kur'an'a Türklerde Sazın Kültürel Serüveni ve Kutsallığı. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, İzmir.
- Akın, C. (2023). Yunus Emre ve Âşık Veysel'de Bazı Ortak Unsurlar Üzerine. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 47, 61-65.
- Aksoy, H. (2023). Âşık Veysel'in Vasiyeti: "Sazım Sen Kal Dünyada". *Folklor Akademi Dergisi*, 6(2), 815-823. <https://doi.org/10.55666/folklor.1318837>
- Artun, E. (2014). *Ansiklopedik Halkbilimi/Halk edebiyatı sözlüğü: Terimler-Motifler-Kavramlar*. Adana: Karahan Kitabevi.
- Ceylan, Ö. (2003). Klâsik Türk Şiiri'nde Turna'ya Dâir. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*.
- Erol, A. (Der.). (2007). *Âşık Veysel Şatıroğlu*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayınları.
- Gedik, S. (2020). Âşık Veysel'in Şiirlerinde Vefa. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 3, 193-212.
- Korkmaz, E. (2005). *Alevilik ve Bektaşilik Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.
- Kökver, M. (2018). "Hatırlama" ve Kur'an'ı Bağlamda "Zikir". *Journal of Analytic Divinity*, 2(3), 48-62.
- MEB (2011). *Müzik Aletleri Yapımı Bağlama Ailesi Perde ve Genel ayarları*. Ankara: MEB Yayınları.
- Ögel, B. (1995). *Türk Mitolojisi (Cilt 2)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Özçelik, B. (2023). Anadolu Sahası Türk Halk Şiirinde Turna: Derdiçok Örneği. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 16(43), 1077-1099.
- Önal, M. (2007). İslam Düşüncesinde 'Hikmet' Kavramları. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 4, 113-122.
- Özdemir, C. (2019). Âşık-Saz İlişkisinde Geleneği Okumak: Âşık Veysel Örneği. *CUJOSS*, 43(2), 175-192.

Şimşek, E. (2016). Âşık Veysel'in Aşıklık Geleneğindeki Yeri Üzerine Bir Değerlendirme. *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 9, 117-126.

Türk Dil Kurumu. (2023). Güncel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr>

Türkhan, İ. (2014). Kırgızların Ünlü Halk Ozanı Toktogul Satılğanov'un Doğumunun 150. Yılı Anısına. *Kardeş Kalemler Aylık Avrasya Edebiyat Dergisi*, 8(87).

Yudahin, K. K. (2011). *Kırgız Sözlüğü* (Çev. A. Taymas). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Extended Abstract

In the two poems examined, the relationship between nature and the reed comes to the fore Decently. While the aesthetics and artistic characteristics of the kopuz named "kerbez" are expressed in Toktogul Satylganov's poem, the inspiration given by the sounds of the reed as natural sounds that come from nature is emphasized in Aşık Veysel's poem.

The nightingale motif is present in both bards. Toktogul likens the sound of his kopuz to the impressive singing of a nightingale and uses this musical instrument as a symbol of his connection with his people. The "singing like a nightingale" of the kopuzu makes it perceived as a tool that expresses the feelings, sorrows and hopes of the people. Similarly, Aşık Veysel associates his reed with the nightingale motif and describes his voice as the voice of a friend who appeals to the human soul. The "warbling of his reed like a nightingale" becomes an emotional means of sharing and expressing his inner world. In this context, the association of both poets' musical instruments with the nightingale motif is considered as a common point of the symbolic meaning attached to these instruments. While Toktogul integrates with his people through the voice of his kopuz, Veysel sees his saz as a confidant who expresses his personal feelings. Thus, the nightingale motif functions as a metaphor that deepens the aesthetic and spiritual dimension of the bond that both poets have established with musical instruments.

Aşık Veysel sees her as a confidante and a means of sharing feelings by expressing her sorrows and feelings through her voice. Toktogul, on the other hand, uses his kopuz as a tool to express the social problems and common troubles of the people. While the individual bond established by Veysel with his reed is an internal means of expression, Toktogul's kopuzu is a symbol of being the voice of social messages and the people. In these aspects, both artists evaluate instrumental instruments not only as a musical instrument, but as a communication element that conveys their feelings and thoughts.

The nightingale motif stands out as a common theme that is often used in both folk literature and divan literature. For this reason, it is considered a natural preference for both bards to use the nightingale motif when referring to the musical instruments they play. In Turkish folk literature, this motif, which is often used by poets, is used especially to express feelings such as longing, sadness and separation. In addition to Aşık Veysel, the nightingale motif is included in Karacaoğlan's emotionally themed poems, Aşık Mahzuni Şerif's works, Yunus Emre's Divan and Mevlana's Mesnevi in different contexts in divan literature.

In Kyrgyz literature, especially the poetry of Toktogul Satylganov, Aali Tokombayev In the story The Secret of Küün, Coomart Bökönbayev's Koomuz, which deals with the life of Satılğanov In his work Küüsü, he emphasizes the value of kopuza in Kasım Kaimov's Novella Atay. The study of these works can also be a subject of study.

In Toktogul Satylganov's poem "Kerbez" and Aşık Veysel's poems "Sazıma", it is seen that the reputation established by goods is expressed in different ways. Both poets convey the difficulties they face in their lives and the emotional ties in their inner worlds through their relationships with musical instruments. Toktogul Satylganov uses his kopuz (kerbez), an important symbol of Kyrgyz folk music, to express his feelings and thoughts about his people and life, while establishing a similar relationship with Aşık Veysel sazı. Veysel has seen Saz as a confidant and a partner in trouble, and he is developing an emotionally deep

friendship and reputation (devotion) for her. These two poets express their loneliness, pain and joy in their own world through musical instruments.

The reputation established with the object in the poems of Toktogul Satylganov and Aşık Veysel holds an important place in the lives of both poets. Both poets expressed their feelings through musical instruments in the face of the difficulties they experienced and formed an emotional bond with these instruments. Toktogul's relationship with kerbezi has become a symbol for the Kyrgyz people and he transfers his love for his people through this bond. Aşık Veysel, on the other hand, deepens his devotion to saz by seeing him as a friend and confidant. Veysel, who gets worried by addressing his reed in his poems, considers him as the greatest witness of the difficulties in his life.

Nature motifs such as the nightingale and pike in the works of both bards represent symbols of both Turkish literature and Kyrgyz folk literature that carry deep meanings. Aşık Veysel's use of the crane motif by associating it with the Alevi-Bektashi faith gives a spiritual depth to the bond he established with his saz. Toktogul Satylganov's kerb, on the other hand, stands out more as a folk symbol and an instrument symbolizing social solidarity. In this context, the importance of emotional ties established with objects in folk poetry draws attention; it is observed that these connections take on a functional role in expressing complex emotions in the inner world of the individual.